

Pædagogisk læreplan for Rudolf Steiner børnehaven Solægget 2025

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Sankt Gertruds Stræde 5, stuen, 1129 København K
☎ 71 79 24 04 📧 hej@solægget.dk

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, 2018](#). Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

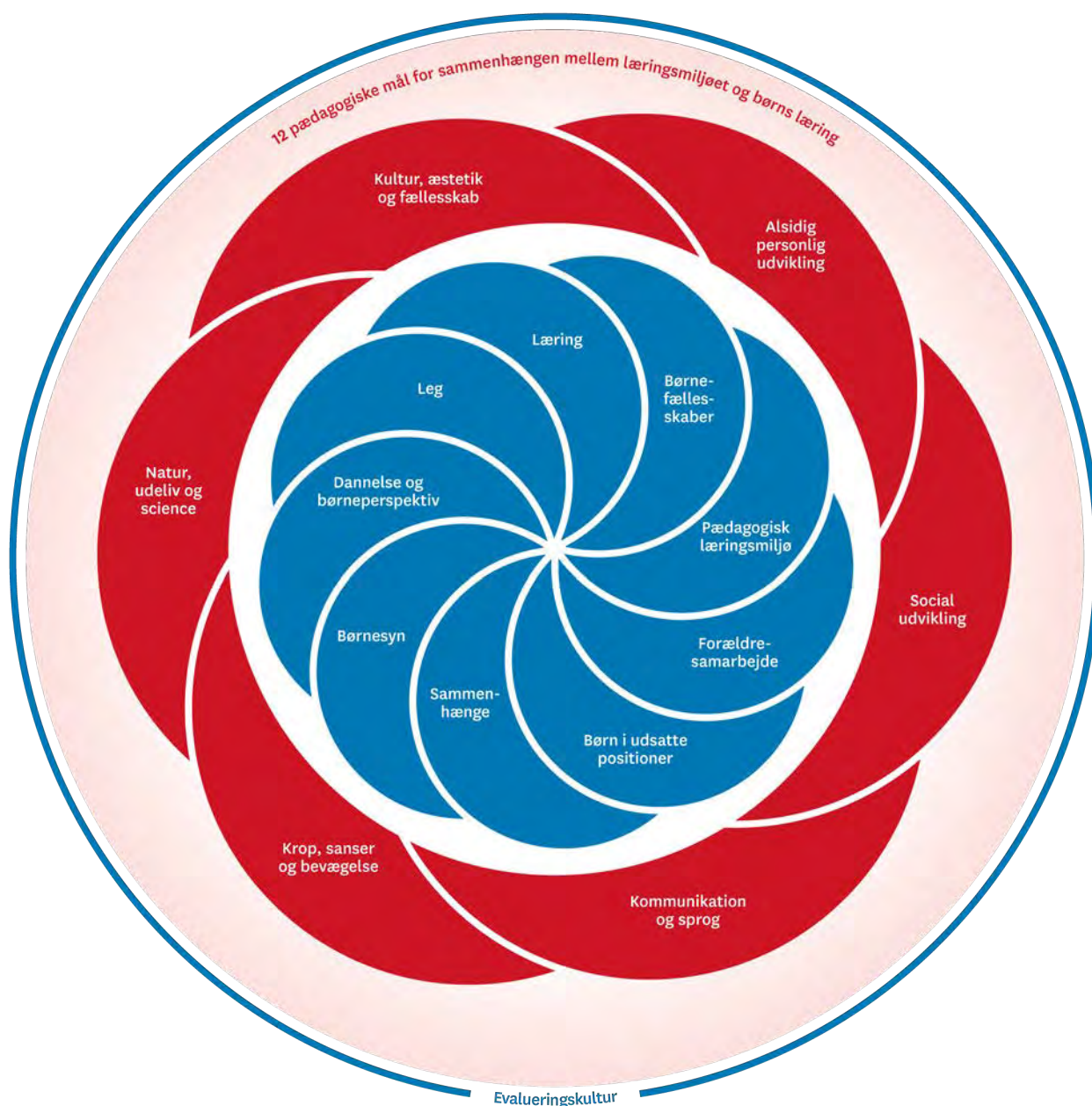
[Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#)

Brug af skabelonen

Når I udfylder skabelonen, skal I klikke på *skrivefeltet*. I kan fremhæve tekster og indsætte billeder.

I kan slette denne side ved at markere teksten og billedet og trykke *delete*. I kan også slette den sidste side, hvis I ønsker det.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Vi er en lille Rudolf Steiner børnehave, i hjertet af indre København. Vi bor i et gammelt byhus i Sankt Gertrudstræde, en lille ensrettet og rolig gade, som ligger lige ved Kultorvet og tæt ved Nørreport station. Vi har ikke vores egen have, men vi prøver at leve op til det lille fine ord, som har så stor betydning - børnehaven - en slags have, hvor tid og sted ind imellem ophører med at eksistere, hvor "eventyret" er det daglige omdrejningspunkt - det eventyr som børnene selv skaber under den frie leg, eller det som den voksne skaber i den daglige eventyr fortælle stund eller sangleg.

Vi bor til leje i Andelsboligforeningen "Sct. Gjertrud", som også ejer huset, der støder op til vores og danner en lille gård. Lejemålet er på ca. 170 m² og indeholder et stort rum, som, med diverse lave vægge, inddeler rummet i garderobe, dukkekrog, købmandskrog, "friareal" og køkken. Længere tilbage i lokalet er der toiletter og kontor. Så børnehaven har mange små rum og kroge, selv om det er et stort lokale.

Børnehaven er istandsat med naturvenlige og ugiftige materialer, f.eks. er væggene laseret med bi-voksplantefarver i pastelfarve-nuancer, hvilket giver en beroligende effekt på dem, der opholder sig i lokalet. Vi forsøger at gøre rummet så hyggeligt og hjemligt som muligt, og der er altid pyntet op efter årstiden.

Vi kan dagligt høre og skimte Den kongelige livgarde, som marcherer forbi i den tilstødende gade på vej til Amalienborg slot.

Vi bor tæt på byens parker Kongens have, Ørstedsparken, Botanisk have, Østre Anlæg. Dem besøger vi ofte. Hver dag hentes børnene på Hauser Plads lige rundt om hjørnet Det er vores daglige legeplads. Vi tager i Hareskoven eller Dyrehaven hver fredag, det meste af året.

Børnehavens åbningstid:

Vi er en fuldtidsbørnehaven og har åbent fra kl. 07:00 - 16:00.

Børneantal:

Vi har 24 børn i alderen ca. 3 - 6 år, som kommer fra alle dele af Københavns kommune, fra alle sociale lag og nationaliteter.

Personale:

Den faste personalegruppe består af 3 pædagoger, hvoraf den ene er leder. Derudover har vi en fast medhjælper.

En selvejende institution:

Børnehaven er en selvejende privat institution der modtager tilskud fra Københavns kommune. Taksten er i øvrigt indtægtsbestemt og med søskenderabat.

Børnehavens historie:

Børnehaven blev startet i 1972 som helt privat børnehave på initiativ af pædagog Jytte Nielson, samt Ruth og Ove Heinze. Børnehaven modtog intet tilskud fra det offentlige, så økonomien var yderst vanskelig. Indretningen var ligeledes meget spartansk og legetøj og andre beskæftigelses materiale måtte hentes i naturen og fra velvillige forældre. Ikke desto mindre var det pædagogiske indhold, og den pædagogiske impuls vældig stor. I lokalet var også opstillet et stort flygel, hvor der ugentligt blev holdt koncert og holdt foredrag om Rudolf Steiners antroposofiske impulser. Efter nogle år blev det i 1987 muligt at lave overenskomst med Københavns kommune som en § 69 institution. Dvs. fuld økonomisk dækning af børnehavens udgifter, på lige fod med kommunale institutioner.

Pga. de forbedrede økonomiske vilkår blev det muligt at indrette børnehaven bedre hen af vejen. I 1992 bevilgede kommunen en renovering af køkkenet, som herved blev flyttet ind i gruppe-lokalet. Kontoret blev placeret i det gamle køkken. Det var en vældig god indretning for hele det pædagogiske arbejde, idet madlavningen har en central betydning. I det hele taget er der foretaget en del forbedringer; nyt loft med gipsplader, gulvet blev afhøvlet og væggene omkring dukkekrogen blev gjort lavere. Det medførte at der kom mere lys ind i lokalet, som kun har direkte sollys i vindueskarmen to timer.

I 2024 måtte den gamle børnehavekonstellation med overenskomst med Københavns kommune lukke pga underskud. 3 ildsjæle, 2 tidligere forældre i børnehaven, besluttede sig for at åbne en ny privat Rudolf Steiner børnehave i Børnehavens lokaler. Det blev til nuværende børnehave Solægget, der 2. januar 2025 åbnede med Marianne Dochedahl som ny leder.

Børnehavens målsætning.

Børnehavens overordnede målsætning er, ud fra Rudolf Steiners pædagogiske impulser, at skabe et miljø omkring børnene, hvor det enkelte barn får muligheden for at udvikle de egenskaber, som det ud fra sit inderste væsen, skal bruge for at finde sin egen vej i livet.

Rudolf Steiner har engang udtalt følgende:

"Al opdragelse er selvopdragelse. Vi er, som forældre og pædagoger, egentlig kun omgivelserne for barnet, der opdrager sig selv.

Vores opgave er at skabe de gunstigste omgivelser, for at barnet kan opdrage sig selv således, gennem os, som det gennem sin inderste skæbne, må opdrage sig selv."

Vores arbejdsgrundlag.

Rudolf Steiner kaldte sin livsfilosofi eller åndsvidenskab for antroposofi. Det kan oversættes til "menneskevisdom" eller "visdom om mennesket". I denne indgår den opfattelse, at mennesket er et legemligt, sjæleligt og åndeligt væsen.

De pædagogiske principper.

I det pædagogiske arbejde tages der sigte på både barnets legemlige, sjælelige og åndelige udvikling, selvom barnet, i den første 7-års periode, primært er koncentreret om sin legemlige udvikling.

For barnet i børnehvealderen er særligt 3 forhold væsentlige i denne forbindelse:

Barnet er et efterlignende væsen

Barnet er et sansende væsen

Barnet er et rytmisk væsen

Alt hvad der foregår i børnehaven, tager hensyn til denne centrale opfattelse af det lille barns væsen. Barnet er ikke en lille voksen. Det er organiseret på en anderledes måde. Vi arbejder ud fra, at

børnehavebarnet er et viljesvæsen, forstået på den måde, at når barnet står i en situation så handler det først, derefter føler det noget derved, og til sidst tænker det evt. over, hvad der skete. Alt efter alder og temperament. For voksne forløber denne proces modsat, forhåbentlig. Vi tænker og overvejer, så føler vi efter og til sidst handler vi. Det er vigtigt at alle ansatte har gjort sig disse ting klart. Al skælden ud på børn, tager sit udgangspunkt i, at den voksne har glemt, at barnet ikke har samme mulighed for at gennemskue problemet eller situationen, som den voksne. De har endnu ikke redskaberne til det. Derfor er det også nødvendigt for barnet, at den voksne er tydelig i sin vejledning af barnet, så barnet hele tiden kan føle sig tryk.

For at imødekomme barnet som viljesvæsen, arbejdes der ud fra følgende hovedpunkter:

Barnet er et efterlignende væsen.

Barnet fra 0-7 år lever sig ind i livet gennem efterligning af sine omgivelser. På den måde lærer barnet alt i starten af livet. At blive et oprejst menneske, at lære sit modersmål, måden at forholde sig til andre mennesker på, måden at gribe og begribe verden på.

Barnet efterligner både det fysiske og det sjælelig-åndelige i dets omgivelser. Og hvad det oplever her, præger sig for resten af livet ind i dets konstitution. Mødes barnet med nærvær og empati, så har det muligheden for selv at udvikle nærvær og empati.

I tiden med leg har vi voksne derfor, så vidt det er muligt i forhold til omsorgen for barnet, gang i praktiske gøremål. Vi ordner grøntsager til frokosten, syr, strikker, snitter, reparerer legetøj osv. Børnene leger omkring os eller "hjælper til" med det, vi er i gang med. Ofte sker der det, at børnenes lege glider lettere og fordybelsen varer længere, når den foregår ved siden af en voksen, som er fordybet i en meningsfuld aktivitet.

Barnet er et sansende væsen.

Det lille barn er som et stort sanseorgan. Jo mindre barnet er, desto mere oplever det verden gennem sanserne, og derfor forsøger vi, at sikre, at barnet bliver stimuleret via alle sine sanser.

Generelt tilstræber vi at sanseoplevelserne er så ægte/naturlige som mulige. Dette gøres bl.a. gennem materialevalg, og gennem omgang med de 4 elementer jord, vand, luft og ild. Eksempelvis er legetøjet i fremstillet af naturmaterialer. Derved sikres barnets mulighed for at forstå verden bedre, idet en stor lastbil af træ er tung og stemmer overens med sin fylde til forskel fra en i plastik. Ligesom dukken, som er fremstillet af uld og bomuld, er blød og varm, og derfor naturligt appellerer til omsorg, til forskel fra den af plastik, som er hård og kold.

Gennem oplevelser i naturen, de fire elementer jord - vand - luft - ild, omgang med naturægte materialer, en biodynamisk eller økologisk kost mm. tilstræbes det, at give barnet så mange ægte sanseoplevelser som muligt.

Barnet sanser naturligvis også stemninger, og det tager vi højde for. Vi sikrer daglig oprydning og omsorg for de fysiske rammer, men også stemningen mennesker imellem er essentiel. Derfor stræber vi efter at tale ordentligt, være åbne, ærlige og ikke mindst hjertelige over for forældre, børnene og naturligvis også overfor hinanden som kolleger. Det er også afgørende for børn, at der er overensstemmelse mellem den indre stemning og den ydre handling hos de voksne, så vi bestræber os på at være tydelige og autentiske frem for alt. Børnehaven fremstår også i det fysiske hyggelig, hjemlig, æstetisk og rolig. Ro er vigtig for det opvoksende menneske, og det er en mangel i vor tid. Barnet må have ro til at fordøje sanseindtryk, for først igennem roen bliver stimuleringen til noget brugbart for barnet.

Sansning er mange ting, og derfor respekterer vi også børns ret til at have et barndomsland, hvor der eksisterer engle, nisser, alfer og andre naturvæsner.

Barnet er et rytmisk væsen.

Fra fødslen tilegner barnet sig gradvist en rytme, vejrtrækningen er fra starten u-rytmisk, og der er behov for ro og rytme for at stimulere barnet så det hurtigst muligt for etableret sin egen sunde

rytme. I rytmen oplever barnet en genkendelighed, og i roen kan indtrykkene bundfældes - som et åndedræt der veksler mellem ind- og udånding (aktivitet og ro).

Børnehaven har en fast daglig rytme, en fast ugerytme, samt en fast årsrytme, som så vidt muligt forsøges overholdt. Dette gør barnets hverdag genkendelig og forudsigelig, og det skaber tryghed i barnet, så det kan udvikle sig harmonisk.

I den daglige rytme tages hensyn til både indendørs og udendørs gøremål, samt en veksling mellem indåndende- og udåndende aktiviteter.

Indåndende aktivitet er f.eks. sangleg og eventyr, altså aktivitet, hvor den voksne er den styrende og bibringer barnet en oplevelse, det kan tage ind i sig.

En udåndende aktivitet er en aktivitet som barnet selv styrer f.eks. den frie leg enten inde i børnehaven, ude på legepladsen eller i skoven. Denne del af dagen forsøger de voksne at lade barnet udfordre verden mest muligt på dets egne præmisser. Her ånder barnet ud - det er ude i omgivelserne.

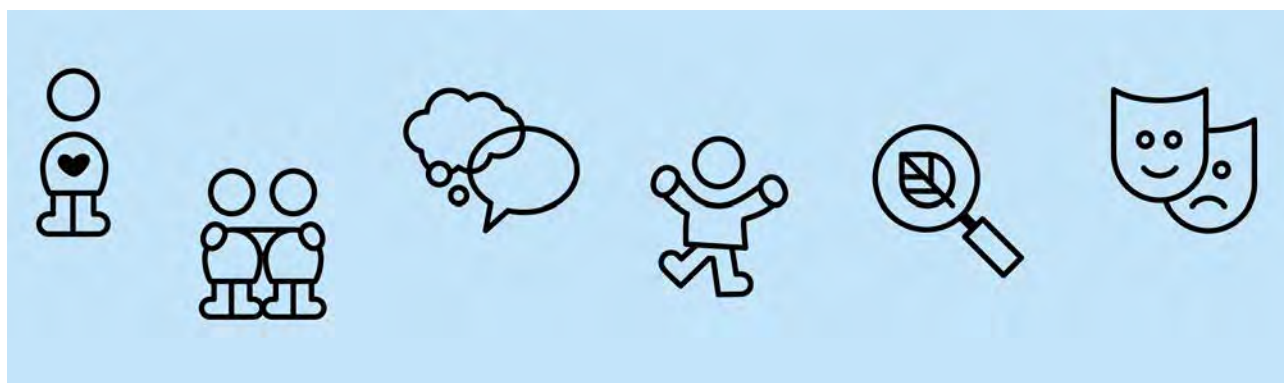
Døgnrytmen er også i sig selv en ind- og udånding.

I ugerytmen er det fredagen, hvor vi går i skoven, der er en udåndende aktivitet.

I årsforløbet kan man se vinteren som den indåndende, indadvendte periode og sommeren som den udåndende, udadvendte periode.

En fast rytme er med til at understøtte sammenhæng i overgange for børnene, ikke kun for udsatte børn men for alle børn. Vi synger i alle overgangssituationer de samme velkendte sange og melodier.

Det giver tryghed altid at vide, hvad vi skal, og det er en forudsætning for, at barnet kan suge verden til sig.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn :

Vi vil sikre barnets ret til at vokse op i et miljø, hvor barndommen har en værdi i sig selv, hvor den ikke kun er en forberedelse til skolen - men er begyndelsen i "Livets skole". Og i den skole skal hver alder respekteres i forhold til, hvad der er sundt for barnet, og hvad barnet kan kapere og præstere.

Vi ser begrebet "læring", som noget man må forholde sig til ud fra det hele menneske; altså det fysiske legeme - den følende sjæl - det tænkende menneske.

Vi arbejder på at skabe de rammer som gør, at barnet ud fra sig selv, gennem de evner og muligheder det har med sig, får det bedst mulige grundlag til at gribe denne første 7 årsperiode, som i høj grad er bestemmende for, hvordan barnet udvikler sig i de næste 7 årsperioder. Det er vigtigt, at barnet fra 0 - 7 år får lov til at vokse op i stemningen: "Verden er god".

Forberedelse til skolestart

- at barnets interesse og appetit på børnehaveklassen er skærpet mest muligt
- at barnets evne til indlæring er forberedt på en sådan måde, at det kan sidde stille og være lyttende og koncentreret og evner at danne forestillingsbilleder
- at barnet hviler så meget i sig selv, at det kan være i centrum på en god måde, samt at det også kan lade andre være i fokus
- at barnet har udviklet en kropsbevidsthed og selvhjulpethed
- at barnet har udviklet en sprogforståelse, som er alderssvarende.
- at barnet er blevet styrket i deres sociale liv og kan indgå i fællesskaber

Denne forberedelse arbejder vi med på den måde, at vi til stadighed skaber et miljø, hvor barnet gennem den fysiske krop, men også gennem det følelsesmæssige og den begyndende spire i tan-ken, får mulighed for at tilegne sig disse kvaliteter.

Vi arbejder hen mod dette mål ved at en "gøre"-børnehave eller en "oplevelses"-børnehave. Vi gør tingene med børnene, i stedet for at intellektualisere dem. Vi hjælper med begrebsdannelsen hos barnet ved at sætte barnet i situationer, hvor det har mulighed for selv at danne begreber.

Det er vigtigt for os, at begreberne dannes indefra barnet selv og ikke ud fra den voksne og ind i barnet, via forstandsmæssig tale. Vores opgave er at være dem der skaber rammerne og mulighederne for at barnet kan opleve verden og mærke den gennem sine sanser i en "gøre-verden", og derigennem danne egne begreber.

Når man oplever verden og dens lovmæssigheder ud fra sig selv, lærer man også sig selv at kende og kan derved blive et mere helstøbt menneske. Barnet har, nøjagtig ligesom planten, en indbygget plan, som det udvikler sig ud fra. Vi skal blot sørge for at vande, gøde sparsomt, lade solen skinne og sørge for at jorden, den vokser i, har den rette beskaffenhed. Sørger vi voksne omkring barnet for det, og er barnet ellers normalt, behøver vi ikke at hive planten op af jorden eller åbne den for at kontrollere, om den har det godt. Vi kan have fuld tillid til, at den smukkeste blomst vil vise sig lidt senere på sæsonen. Men ligesom blomsten ikke bliver smukkere, og frøsætningen ikke kvalitativt bedre af at afkorte vækstsæsonen, således bliver barnet heller ikke mere udviklet af, at vi hele tiden kontrollerer det eller fordrer evner hos det, som endnu ikke er vågnet.

Resultatet med tidligere indskoling er ikke nødvendigvis særlig godt set i et større perspektiv, måske tværtimod. Måske er det netop barnet, som får lov til at udvikle sig stille og roligt, der sætter den kraftigste blomst og har frøene med de bedste fremtidsmuligheder i sig.

Dannelse:

Før barnet kan begynde at lære, skal det opleve nærvær og kontakt med voksne, som det har tillid til. Barnet har brug for at mærke de voksnes interesse og at de voksne lytter og indlever sig i dets behov. Når barnet har fået en tilknytning til de voksne og kan finde ro inde i sig selv, er det klar til at deltage i et fællesskab og lære nyt. Den tilknytning kan skabes, når pædagogerne er til stede som autentiske, tydelige mennesker, der er parate til at bruge, udtrykke og udvikle sig selv.

Social dannelse sker gennem vores samværskultur, hvor alle deltager i og har betydning for fællesskabet. I garderoben og ved måltider lærer børnene at tage hensyn og vente på hinanden. I daglige sanglege lærer barnet både at være i centrum, og at lade andre være midtpunkt. I børnenes frie leg oplever de at skabe i fællesskab, og at der i fællesskabet er plads til den enkelte. Gennem venskaber og konflikter lærer børnene sig selv og de andre at kende, og at sætte grænser og samarbejde.

Kulturel dannelse sker gennem den måde hverdagslivet formes på og gennem de ting, handlinger og holdninger, som barnet omgives af. Vi lægger vægt på, at børnene er i en smuk æstetisk ramme; fx at bordet, vi spiser ved, er indbydende dækket med blomster, levende lys og opdækning foran hver plads, så barnet kan se, at lige her skal jeg sidde og spise. Rim og remser, sange, eventyrfortælling og

Årstidsfester henter kulturelt indhold ind i hverdagen med glæde og fantasi. Desuden lægger vi vægt på, at børnene lærer at holde af og føle respekt for naturen.

Moralsk dannelse sker i den daglige omgang med hinanden. Vi forventer, at alle behandler hinanden og tingene omkring os respektfuldt. Vi viser børnene, at der findes værdier, som det er værd at værne om. Børnene hører hver dag fortællinger, som inspirerer til at forstå verdens mangfoldighed og viser veje til at handle i livet.

Social, kulturel og moralsk dannelse handler om at lære respekt for sig selv, andre og sine omgivelser. Det ser vi som grundlæggende for at kunne agere som individ i et demokratisk samfund.

Børneperspektiv :

Hos os er børnenes medbestemmelse og medansvar primært placeret under den frie leg. Her holder vi voksne lavest mulig profil. Vi blander os kun i børnenes leg og hjælper, hvis der er problemer med deres fysiske eller sociale formåen. Har de problemer med at lave et slot fra gulv til loft, sætte stole oven på hinanden, eller er der gået kludder i legen, fordi de bliver uenige og ikke selv kan løse problemerne, så er det vi voksne "kommer på banen". Eller hvis man er ny og ikke rigtig kan finde ud af at lege endnu. Men ellers er det de voksnes opgave at lave forskellige "voksenaktiviteter", som børnene kan være med i eller andet, som kan inspirere deres leg. I fri leg kan stort set alt lade sig gøre. Vi strækker os meget langt og giver helst ikke et "nej", med mindre det er til skade for barnet selv, de andre børn og voksne eller materiellet. Så det er i den frie leg fordelt på dagens ude- og indeleg, at børnene selv kan bestemme indholdet i legene.

Det er de voksnes opgave at have overblik og indsigt i indenfor hvilke rammer barnet kan bevæge sig frit. Vi voksne bærer altid ansvaret.

Leg:

Legen er barndommens sprog. Vi anser barnets fantasifulde leg som et vigtigt redskab for tilegnelsen af personlige og sociale færdigheder, også på længere sigt;

"som man leger som barn, således arbejder man som voksen"
Legen giver mulighed for at opleve medmennesket, være initiativrig,
og med tiden, at kunne udvikle en kreativ og ukonventionelt tænkning.

Derfor er en af vores vigtigste opgaver som voksne at skabe de rammer, som gør det muligt for barnet at kunne udvikle den dybe, fantasifulde leg. At vi sammen med forældrene giver barnet de impulser, der kan skabe grobund for de sunde fantasikræfter i barnet.

Sunde fantasikræfter skabes i børnehaven gennem den frie leg, gennem det daglige eventyr, sangleg og årstidsfester. Gennem legetøjets forvandlingsmuligheder, lokalets børnevenlige indretning og ved at få lov til at bruge inventaret på en skabende måde; at borde, stole og bænke mm. også kan bruges til at bygge huse, borge, sørøverskibe og huler.

Det er vores mål, at børnene bliver mest mulig selvhjulpne. Kun når der er brug for det, skal vi voksne være deres forlængede arme og ben.

Det samme gør sig gældende med hensyn til barnets følelsesmæssige udvikling, personlige og sociale kompetencer. Her er den fri leg også et lærefelt for barnet, hvor det møder egne og andres grænser. Det lærer sig, at kunne give og modtage, være styrende og afventende, kunne sætte sig igennem, men også lade andre komme til. Alt sammen noget som barnet skal bruge resten af livet.

Det er vores mål, at barnet gennem legen kan udvikle færdigheder og kundskaber som:

kropsopfattelse, grov og fin motorik, sproglig formåen, fantasifuldhed, som senere bliver til kreativ tænkning og handling, samt evnen til socialt samspil.

Læring:

Når barnet føler sig tryk, vil det åbne sig for nye indtryk og have lyst til at lege og lære. Et sundt og stimulerende læringsmiljø er karakteriseret ved, at barnet oplever nærvær, ro og sjælelig varme, glæde, begejstring og humor.

Barnet har brug for en overskuelig hverdag, som det kan orientere sig i. Hele dagen er formet i en fast rytme, som veksler mellem voksenstyrede fælles aktiviteter og fri leg. Ugen forløber i en struktur, som gør dagene genkendelige for børnene. Årstiderne markeres med bestemte aktiviteter, pynt, farver, og fester. Meningen med strukturen er at give barnet mulighed for at opleve verden omkring sig som genkendelig og meningsfuld.

Barnet lærer gennem alt, hvad det møder, derfor skaber vi omgivelser og handlinger omkring barnet, som understøtter dets sanselige, kognitive, emotionelle og sociale udvikling:

Barnet stimuleres sanseligt og kognitivt ved at være i omgivelser, der er harmoniske og ved at møde materialer af god kvalitet, typisk naturmaterialer, som dufter, smager og føles forskelligt. I fælles aktiviteter som eventyr fortælling og sangleg stimuleres barnets forestillingsevne og indre billeddannelse. Arbejdet frem til årstidsfesterne giver barnet sanselige erfaringer med og begreber for fx "høst", når det er med til at høste korn, kværne mel, bage brød eller kerne smør, som på festdagen indtages i fællesskab. De fysiske aktiviteter understøttes af sange, rim og remser, som giver ord og begreber på fx "høst". Sammenhængen mellem fysiske aktiviteter, fortælling og udtryksformer som fx tegning og maling gør, at barnet danner begreber ud fra de sanselige oplevelser og indre billeder.

Barnet stimuleres emotionelt ved at lege med andre børn og ved samvær med pædagogerne. Det får mulighed for at udvikle empati og medfølelse, når det oplever, hvordan alle hjælper hinanden, venter på hinanden og accepterer hinandens forskelligheder. Barnets tætte relationer til pædagogerne udvikles og plejes gennem fælles aktiviteter som det fælles måltid og den daglige fortælling, og gennem mere individuel kontakt fx i garderoben, ved madlavning, på gåture og når det lille barn skal have omsorg og pleje.

Barnet stimuleres socialt gennem fællesskabet med de andre børn både i de voksenstyrede aktiviteter og i den frie leg.

Børnefællesskaber:

Det er eksistentielt vigtigt, at barnet føler sig som en del af et fællesskab. Fra fødslen sker tilknytningen til forældrene og den nære familie. Når barnet begynder i børnehave, skal det føle sig som en del af fællesskabet dér. Basis herfor er, at barnet føler tryk ved pædagogerne og at det føler sig set og anerkendt, som den det er.

Børnenes fællesskab udvikles gennem leg, fælles aktiviteter og en oplevelse af at være i og bidrage til fællesskabet. I legen lærer børnene deres egne grænser og behov at kende, de afprøver forskellige roller og lærer af hinanden. Igennem aktiviteter som sangleg, eventyr og årstidsfester får børnene en fælles fortælling, som bidrager til oplevelsen af at være del af fællesskabet. Gennem disse aktiviteter lærer børnene desuden som gruppe at vente og at lytte til og lade sig inspirere af hinanden og pædagogerne. Alle hverdagens gentagne

aktiviteter som måltider, af- og påklædning og ture ud af huset er med til at styrke oplevelsen af at være en gruppe, der venter på og tager hensyn til hinanden.

De daglige strukturerede fælles aktiviteter i børnehaven gør det naturligt, at alle deltager i og bidrager til fællesskabet. Hvis et barn har svært ved at deltage i fx en maleaktivitet eller fælles gåtur, vil det blive hjulpet til at komme ind i fællesskabet.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Rudolf Steiner pædagogikken lægger vi vægt på, at barnet lærer at være i verden som sig selv. Det lærer barnet først og fremmest gennem leg og ved at blive mødt af tydelige, nære og omsorgsfulde pædagoger, som det kan efterligne. Derfor skal pædagogen være et forbillede i alt, hvad han eller hun gør fra modtagelsen af forældre og barn om morgenen til oprydning på legepladsen før lukketid.

Vores læringsmiljø er kendetegnet ved et særligt fokus på rytme og ro. Ro og rytme er en forudsætning for at kunne tilegne sig ny læring. Rytme ikke er ikke en takt; det er en bevægelig størrelse. Vi forsøger ikke at "skynde på" børnene. Vi tilrettelægger hverdagen så der er plads til i eget tempo at tilegne sig de fornødne kundskaber. Ro er afgørende både for øjet og øret, men også ro i forhold til at holde tilbage med intellektuel påvirkning.

Vi har en stor grad af ordenssans, som skaber ro for øjet, vi rydder op flere gange dagligt både indenfor og udendørs på legepladsen. Orden og æstetik er væsentlige faktorer for at give et miljø, som barnet har lyst til at være og lære i. Vi taler ordentligt til hinanden og undgår unødigt støj. Vi flytter os fysisk derhen, hvor det kræves for at kunne tale sammen, både børn og voksne imellem men også voksen til voksen, i stedet for at råbe.

Når man siger læringsmiljø kan man naturligvis ikke undlade at tænke relationer ind. Det er vigtigt at arbejde med en tryk relation mellem børn og voksne, og faktisk også voksen til voksen, barn til barn og kollega til kollega. Vi gør meget ud af at tage ordentligt imod børnene, når de møder om morgenen.. Vi hilser med hånden på både børn og voksne og sørger for god øjenkontakt og imødekommenhed. Vi plejer den trygge relation børnene imellem ved eksempelvis at sætte børnene sammen stor og lille i garderobe og på tur og ved at hjælpe med at skabe nye relationer i sangleg og fri leg.

Læringsmiljøet tager udgangspunkt i, at de voksne ser sig selv som forbilleder og er dermed ansvarlige for, at de som individer er en del af læringsmiljøet. Selvopdragelse som metode er derfor en del af pædagogerens virke.

Barnet vil gennem sin tid i børnehaven lære at blive selvhjulpnen ved fx af- og påklædning. Det vil lære sin krop at kende og udvikle sin grov- og finmotorik gennem alle dagens aktiviteter. I børnehaven ønsker vi at bruge omgivelserne; indenfor bygger vi baner, der må kravles på og rutches på - alle borde, stole og bænke må bruges i legen. Udenfor løbes, klatres i træer, graves huller, lyttes til fuglene, undersøges dyrespor osv. Derved skærpes børnenes opmærksomhed og motorik.

Forudsætningen for at det unge og voksne menneske kan tænke og agere kreativt og innovativt er, at det som barn stimuleres til at udvikle en rig indre billedverden.

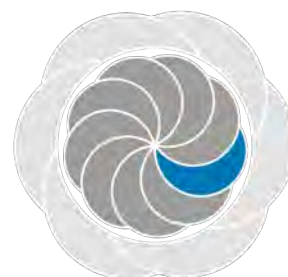
I en verden, hvor billedmedier fylder meget, møder barnet konstant færdige ydre billeder, som ikke stimulerer dets egen indre billeddannende aktivitet. Vi forsøger gennem eventyr, at vise arketyperiske kvaliteter, som kan inspirere børnene til at bruge deres fantasi og danne deres egne billeder. Ligesom børnene, uanset køn, deltager på lige fod i alle aktiviteter, og alle prøver rollerne som prinsesse, ridder eller heks.

Vi søger at udvikle barnets følelsesliv ved at understøtte det i at lytte til og udtrykke sig selv. Barnet udvikler sit sprog gennem samtale og fortælling, fri leg, sange, rim og remser. Barnet udvikler sine fysiske kompetencer gennem daglige gøremål som at tegne og male, feje, skrælle gulerødder, bage m.m. Op til årstidsfesterne deltager barnet i forberedelserne, hvor der fx til påskefesten skal sys kyllinger, og til lanternefesten skal laves lygter til levende lys. Barnet lærer ved at prøve, fejle og prøve igen, indtil det lykkes. Pædagogen støtter barnet i at komme igennem processen, såvel ved at lære det håndværket som ved at træne tålmodighed, ihærdighed og fordybelse.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I børnehaven tilstræber vi, at barnet oplever, at der er en sammenhæng mellem familien hjemme og fællesskabet i børnehaven. Barnet skal opleve, at de voksne gensidigt respekterer og viser imødekommenhed i forhold til hinanden.

Når et barn har fået tilbudt en plads hos os inviteres forældrene ind til en samtale en eftermiddag uden barn. Her fortæller forældrene om deres barn, og der laves praktiske aftaler om, hvordan den første tid forløber, indtil barnet kan være alene i dagtilbud.

I barnets første tid arbejder de voksne med at skabe en relation til barnet, så det føler sig trygt og velkommen det nye sted. Målet er, at forældrene trygt kan overdrage ansvaret for deres barn til pædagogerne.

Det er også vigtigt for os, at give evt. nye forældre indblik i, hvad vi er for en børnehave og hvem vi er som mennesker, hvad principperne (filosofien) er bag pædagogikken, hvordan den udmønter sig i det daglige arbejde, hvad vi forventer af dem som forældre, hvor de kan hente yderligere oplysninger om pædagogikken, samt en del praktiske oplysninger.

Det er vigtigt for det fremtidige samarbejde, og dermed børnenes trivsel, at forældrene gør et bevidst valg mht. institutionsplads.

Vores forventninger til forældrene:

- At I er positive overfor børnehavens pædagogiske ideer, og respekterer børns ret til at have et "barndomsland", hvor der eksisterer engle, nisser, alfer og andre naturvæsner.
- At I møder op til alle forældremøder og andre arrangementer med forældredeltagelse.
- At børnehavens årstidsfester går forud for andre private arrangementer.
- At der er et godt samarbejde og en god tone mellem forældre og personale omkring jeres børn.
- At jeres barn er afleveret inden kl. 8.45 og at det er udhvilet, så det har kræfter til at lege.
- At barnet ikke har for mange fridage.
- At I opfatter børnehaven som et "udviklingssted", ikke kun som en pasningsordning.
- At børnene har en påklædning som er passende til deres alder og så rummelig, at de kan lege upåvirket, og at der ikke er billeder på tøjet.
- At børnene lever et hjemmeliv med begrænset skærmtid, og derved kan bevare deres livskræfter og fantasikræfter, som de skal bruge til at opbygge en sund organisme, med størst mulig potentiale.
- At I altid kontakter personalet, hvis I er utilfredse med noget, men aldrig mens jeres barn overværer det.

Andet

Forældrene bliver skriftligt orienteret om de forskellige årstidsfester, forældremøder, bondegårdsture, teaterture.

Forældrene er altid velkomne til at ringe til børnehaven og drøfte evt. problemer, eller bede om en samtale i børnehaven.

Følgende arrangementer er med forældredeltagelse:

Høsttur	Bondegårdstur sidst i august
Lanternefest	midt i november
Julefest	sidste dag inden juleferien
Sommerfest	en fredag sidst i juni

Man kan som forældre godt være med en hel dag i børnehaven for at opleve, hvordan børnehaven og ens barn fungerer, og da er det vigtigt, at man tager aktiv del i de ting, der foregår. F.eks. hjælper med at lave maden den dag, deltager i sanglegen, og dér synger og bevæger sig som os andre. Pædagogerne vil typisk finde opgaver, der kan gøres som strygetøj, folde vaske-tøj og silketørklæder, reparere legetøj, håndarbejde og lign.

Forældremøder

Der vil blive afholdt mindst 2 forældremøder i årets løb, normalt i september og april. På et af møderne vil der være foredrag af personer med relation til pædagogikken. På mødet i september vælges 2 forældrepræsenter til bestyrelsen, hvor der sidder 4 forældrepræsenter og 3 antroposofiske medlemmer.

Børnehavens bestyrelse og dens arbejde.

Børnehavens bestyrelse består af 4 forældrepræsenter og 3 antroposofiske medlemmer med kendskab til pædagogikken. Forældrepræsenterne vælges for 2 år af gangen på det første forældremøde efter sommerferien. De øvrige medlemmer er ikke på valg.

Der afholdes 4 møder årligt, hvor lederen deltager. Det er bestyrelsens opgave at varetage børnehavens interesser, så dens pædagogiske idegrundlag og målsætning kan føres ud i livet.

Bestyrelsen arrangerer sammen med lederen to årlige arbejdsdage, med børn. Det er praktiske vedligeholdelsesdage, hvor forældrene møder hinanden på en anden måde og føler et medansvar for børnehaven.

Vi afholder årlige forældresamtaler, hvor vi drøfter barnets trivsel og udvikling. Her sker der en vigtig udveksling af erfaringer omkring barnet. Pædagogerne søger indsigt i og forståelse for barnets hjemlige forhold for at kunne hjælpe barnet og rådgive forældrene. Gennem samtale kan opnås større forståelse for barnets og fællesskabets behov. En tillidsfuld udveksling mellem forældre og pædagoger er en forudsætning for, at vi sammen kan skabe en tryk ramme omkring barnets liv i børnehaven og hjemme. Dette samarbejde er særlig vigtigt i perioder, hvor barnet af den ene eller anden grund er udsat og har brug for særlig omsorg.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Udsatte børn/Børn i udsatte positioner:

Børn kan være fysisk, følelsesmæssigt og socialt udsatte. Nogle børn har et handicap, andre mangler omsorg og stimulation eller ro og overskuelighed. Mange børn savner tydelige voksne, som tør vise vejen og skabe rammer omkring barnets dagligdag.

En forudsætning for at få øje på det udsatte barn er, at vi hver dag ser og forholder os individuelt til hvert enkelt barn. Hver morgen bliver børn og forældre mødt af en pædagog, som tager imod og siger velkommen til en ny dag. I dette møde søger vi at fornemme barnets tilstand, og så bruge den fornemmelse til at støtte barnet i løbet af dagen.

Gennem de daglige aktiviteter kan vi iagttage, hvornår og hvordan det enkelte barn er udfordret og tilgodese barnets behov ved at tilpasse dagens aktiviteter. Måske har det udsatte barn behov for at sidde ved siden af en voksen ved måltidet eller brug for at blive ledt ind i legen med en voksens hjælp. Det kan være at barnet har brug for at lege med et mindre antal børn, evt. på et begrænset område i børnehaven. Vi hjælper bevidst barnet til at få kontakt med andre børn og gennem legen understøtte den gode udvikling hos barnet. Vi har bevidsthed på barnet og griber ind og hjælper, når der er behov for det.

Barnets leg afspejler det, som har gjort indtryk og lever i barnets følelsesliv. Derfor kan vi ved at iagttage barnets leg se, hvad det er optaget af, og om det er fastlåst i noget, som det skal have hjælp til at forløse. Fx kan det utrygge barn støttes ved, at vi skaber overskuelige rammer med en-til-en kontakt, fx omkring borddækning, hvor barnet i begyndelsen hjælper en voksen og senere kan dække bord med et andet barn.

Det er vigtigt at pleje tilknytningen mellem det udsatte barn og en voksen, som det særligt holder af. Det skaber grundlag for, at barnet senere kan åbne sig mod flere relationer. Ligeledes er samarbejde med forældre særligt vigtigt når det udsatte barns udvikling skal understøttes. Derfor søger vi at inddrage dem og lytte til deres erfaringer og ideer i forhold til barnets vanskeligheder.

På personalemøder, hvor vi evaluerer vores pædagogiske praksis, inddrager vi både pædagogers og forældres observationer af barnet. Er der tale om mere vedvarende problemer, så vil fagpersoner såsom pædagogisk konsulent, psykologer, sprogkonsulenter eller andre, fx antroposofiske læger og terapeuter blive involveret. Der udarbejdes en handleplan sammen med forældrene og evt. det

professionelle netværk omkring barnet. Det kan også komme på tale at der laves en underretning til de sociale myndigheder og PPR.

Målet er at få disse børn til at fungere på den bedst mulige måde i det personlige og sociale felt. Således at de bliver i stand til at tilegne sig den læring, som hører til i 3-6 års alderen.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Overgange/Sammenhæng til børnehaveklassen:

I dette sidste år har de ældste børn en særlig status. De er i høj grad formidlere af børnehavens kultur til de mindre børn. De sætter en ære i at kunne hjælpe på mange planer, og rigtig dejligt er det, når de voksne har glemt teksten til en sangleg eller en linie i eventyret.

De får også lov til en del ting, som de mindre må vente med. Det er bl.a. at opføre et eventyrskuespil til som-merfesten, det år de skal i skole, bage luciakager og gå Luciaoptog, servere maden til de fester hvor forældrerne deltager, komme på særlige ture, være dem der oppe i sanglegene så de mindste børn kan efterligne dem osv. De hjælper også de mindre børn ved bordet, på gaden, i garderobe osv.

Vi slutter året med en smuk sommerfest for hele børnehaven, hvor de kommende skolebørn spiller et eventyrspil for alle børn og forældre. Selve festen er i stor højtidelighed. Fokus er på skolebørnene. Vi har en særlig ceremoni, hvor skolebørnene får en blomsterkrans på hovedet. Et særligt ritual, hvor vi synger en særlig sang til. Derefter får hvert skolebarn et personligt digt læst op og modtager en gave. Til sidst går barnet over regnbuebroen, hvor far og mor står for enden og griber barnet, der springer i deres arme. Nu er barnet sprunget ud af børnehaven og ind i favnen på mor og far, der følger det videre til skolestart. Til allersidst inden kaffe-kage bord, hvor alle forældre har bidraget med kage, går vi alle ned på gaden for at sende skolebørnene ud på deres første tur på egen hånd. De skal gå med hinanden i hånden i en slange med deres blomsterkrans på hovederne, rundt om huset uden voksne. De må ikke slippe hinanden. Alle vi andre venter i spænding på at se dem komme tilbage rundt om hjørnet. Så er der kaffe og kage i børnehaven. Vi synger fælles sommersange og ønsker hinanden god sommer.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Børnehaven er placeret i hjertet af København, hvor vi på ugentligt basis benytter alle de omkringliggende parker. H.C. Ørsteds parken, Østre Anlæg, Botanisk Have, Kongens Have, her ser vi bl.a. Marionetteater i sommerhalvåret, ser og snakker om haven, slottet, voldgraven, gartneren, soldaterne og meget andet, hvad der rør sig den pågældende dag. Vi stopper gerne og får en snak med folk vi møder, der er i arbejde. Børnene suger meget til sig, ved at se andre udføre et stykke arbejde.

Ved højtider besøger vi kirker i vores nærområde, herunder bl.a. Vor Frue kirke. Vi besøger også en gang imellem Runde tårn.

Helt generelt synger vi altid når vi går med børnene fra børnehaven til vores legeplads. Det giver en rolig og samlet flok. Og det giver mange smil fra omgivelserne, der vinker tilbage.

Til vores årstidsfester benytter vi os af at gå omkring kultorget i samlet flok, syngende vores fest sange. ex.til vores pinsefest går vi syngende med vores pinsefugle i hvidt tøj henover kultorget til vores legeplads. Til Fastelavn går vi samme rute i vores udklædningstøj med fastelavnssris syngende vores fastelavnssange. Til sommerfesten går skolebørnene omkring blokken med blomsterkrans på.

Vi har en daglig kontakt til de lokale butikker, som vi går forbi på vores vej til toget eller bare til legepladsen. De kender os og hilser på os. Sommetider får vi en spontan snak om livets gang lige nu og her.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Æstetisk: Det lille børnehavebarn er et stort sansende væsen, der ikke kan værges sig mod de indtryk, der kommer det i møde. Vores pædagogiske læringsmiljø må derfor stimulere børnene, så det tager sigte på den legemlige, sjælelige og åndelige udvikling. Derfor går vi meget op i vores æstetiske miljø i børnehaven, således at børnene kan udvikle sig gennem de sansende indtryk. Det er lige fra de helt blivende omgivelser som væggene, der er malet i plantefarve, som er laseret på. Dette giver en transparent blid farve, med et mildt og sanseligt udtryk. Farverne på væggene er nøje udvalgt, så det netop passer til det lille børnehavebarns sanseorgan. Vores udsmykning i børnehaven udgør også et æstetisk grundlag, dette i form af årstidsrelateret pynt og blomster som pynter og fryder året rundt. Derudover værner vi meget over børnehavens æstetiske udtryk i form af legetøj, ryddelighed, hjemlig atmosfære og farvekoordineret materialer.

Belysningen i børnehaven er også valgt med omtanke. Lamper og el-pærer sørger for et behageligt lys. Vi har en svag belysning om morgenen, så det er rart at komme ind i børnehaven i den tidlige morgenstund. Vi bruger lyset bevidst i løbet af dagen.

Vi sørger for altid at vælge sanselige ægte naturmaterialer til børnene.

Bivoksfarverne til at tegne med, Papiret der tegnes på er A3 og har struktur og er gerne naturfarvet.

Når vi har maleperioder maler vi vådt i vådt, som er et akvarelmalingsprincip, her maler børnene med to farver ad gangen som er årstidsrelateret. Vi maler med plantefarver, som har en genkendelig lugt. Dette er også en uforglemmelig oplevelse. Noget vi taler om og morer os over sammen med børnene.

Vi fortæller dagligt eventyr til børnene, som er en kulturel æstetisk stund, hvor de voksne fortæller et årstidsrelateret eventyr, som fordrer børnene i billeddannelse, som er hele børns grundlag for en videre sund udvikling.

Vi ser marionetteater flere gange om året, både i Kongens Have, men også på Rudolf Steiner Børnehaveseminarium.

Vi rydder meget op og har en orden i børnehaven, som giver et rart miljø, at være i for alle. Alting har faste pladser. Legetøjet ligger sorteret i kurve og kasser. Stoffe, lagner silketørklæder lægges dagligt sammen og gerne i farveorden, når der er tid til det. Børnene hjælper dagligt med at rydde op efter den frie lege stund inden vi sætter os til frokost.

Garderoben er også ordnet og overskuelig.

Vi voksne sørger for at være efterlignelsesværdige hele dagen.

For at træde ind i dette at være efterlignelsesværdig starter hver morgen med at vi læser morgenvers, hvor vi samler os som personale. Vi går dagen igennem, så alle ved hvad de skal. Vi ser hinanden i øjnene, smiler og siger godmorgen og starter dagen samlet.

Vi tænker over vores talesprog såvel som vores kropssprog og bruger det bevidst.

Vi bestræber os på at lave et sund og godt udviklingsmiljø for børn, men for at dette skal lykkes skal det samme gælde for voksende miljøet.

- gennem en kærlig og respektfuld omgangstone mellem børn og voksne, og de voksne imellem (forbilledet har altid en afsmittende virkning)
- gennem den personlige, engagerede kontakt til barnet og dets forældre
- ved at de voksne hjælper barnet, når dets egne fysiske eller sociale evner ikke rækker langt nok, på en sådan måde at barnet får lov til at øve sig i den sociale læreproces.
- ved at børnehaven er indrettet så der er plads til børnenes fysiske udfoldelse og deres behov for at udforske "verden"
- ved at der ikke er for mange restriktioner; for mange "nej'er", men plads til barnets spontane livsglæde
- ved at der er en fast dagsrytme som gør børnehavedagen overskuelig for barnet
- ved at hele personalet er til stede i åbningstiden (vi er en fuldtidsbørnehave)

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Gode personlige og sociale kompetencer kan kun opnås i trygge omgivelser. Den voksnes opgave er derfor altid at arbejde på at skabe tryghed.

Børn udvikles, når mulighederne er så gode og alsidige, at flest mulige af børnenes potentialer kommer frem i lyset. Det gør de via oplevelser, gennem medmennesker og omverden. Vi skal tage udgangspunkt i hvert barns forudsætninger, og barnet skal opleve sig forstået, set og accepteret. Barnet skal opmuntres til læring og udvikling gennem de voksnes engagement og kærlighed. Vi skaber et miljø, hvor hvert barn oplever sig som vigtig for helheden, og skaber omsorg og tryghed ved faste rytmer og rutiner, hvilket gør at børnene i egen takt kan erfare sig selv.

I hverdagen forsøger vi at styrke barnets personlige kompetencer med følgende eksempler:

- For at børnene oplever størst mulig omsorg og tryghed er hele institutionen indrettet så den ligner et hjem mest muligt, og vi voksnes gøremål er så hjemlige som muligt. Alt hvad vi udfører af arbejdsprocesser har et formål, er gennemtænkt, har en begyndelse, et forløb og en slutning, og børnene har muligheder for at deltage, og guides ofte ind i de forskellige arbejdsprocesser. Når børnene handler ser vi at de føler sig værdsatte og fokuserer på processen: De gør noget værdifuldt i deres omverden. Børnene har muligheder for at lære hvordan ting forløber i praksis og kan derved forholde sig til livets nære ting, nemlig at vokse og at dygtiggøre sig ved at erfare fundamentale færdigheder.
- For at børnene kan udvikle sig så harmonisk som muligt forsøger vi voksne at blive gode forbilleder, for eksempel ved at gøre os nyttige i nødvendige praktiske beskæftigelser og ved at vi udvikler os gennem selvindsigt og selverkendelse, og at vi anerkender og bruger hinandens forskelligheder i den pædagogiske praksis.
- Blandt andet for at være på forkant med det enkelte barns udvikling sætter vi ansatte os dagligt sammen 10 - 15 minutter, hvor vi reflekterer over Rudolf Steiners dagsvers og andre tekster, gårsdagens pædagogiske praksis, både i forhold til gruppen og det enkelte barn. Hvad fungerer og hvad fungerer ikke? Hvilke børn skal vi have et ekstra øje på? Og hvordan kan det enkelte barns udvikling her og nu tilgodeses under sanglegen, i eventyrstunden, ved dagens pædagogiske aktiviteter og under de praktiske beskæftigelser?
- For at få en så stor viden som muligt om det enkelte barn, og for at opbygge tillid mellem forældre og børnehaven, er der en samtale inden start. Fokus er på hele barnets livshistorie, fra graviditet og fødsel. Sådan opnås et kendskab til både barn og forældre. Desuden samtales der om gensidige forventninger.
- For at børnene kan få lysten til, og mulighederne for, at lege så frit, fantasifuldt og alsidigt som muligt, sker dette bedst ved at børnene oplever en fast dags- uge- og års-rytme som giver dem den trygge ramme for ro og fordybelse, som der er brug for under legen. Legehjørner giver muligheder for leg, når der er rigeligt legetøj til alle, fremstillet af gode naturmaterialer der er meget lidt forarbejdede. At legematerialerne er meget lidt forarbejdede, og nogle slet ikke, gør at de rummer mange muligheder. En simpel træstub kan, alt efter hvad der er brug for, være en hest, et bord, et komfur, en dukkeseng, en rumraket og en racerbil. Det er vores overbevisning at hvert enkelt barn udvikler sin egen fantasi bedst med legetøj der rummer mange muligheder.

- Børnene kan udvikle sig gennem kunstneriske aktiviteter, ved at have adgang til tegnepapir og farver. Børnetegningerne viser ofte et barns indre oplevelser og udvikling. Børnene lærer i vores maleperioder, hvor der males "vådt i vådt", hvordan alle regnbuens farver fremkommer som blandinger af primærfarverne rød, gul og blå.
- Ugentligt har børnene en eurytmidag, hvor en uddannet eurytmist udfører kunstarten eurytmi, og hvor børnene lærer at udtrykke indre sjælelige oplevelser gennem bevægelse. Børneeurytmien giver ro og harmoni resten af dagen i hele børnegruppen.

Når vi har mistanke om at et barns udvikling er truet på nogle områder, for eksempel ved stærk uro, ensidige bevægelser, sygdomme, dårligt sprog og andet, kan vi, udover at benytte kommunens ressourcer, henvise forældrene til en antroposofisk læge eller helseeurytmist som en mulighed for helt individuel afhjælpning af problemerne.

For at barnet i sit indre kan skabe mening og forståelse for sin egen tilstedeværelse her på jorden, er fødselsdage i børnehaven noget ganske særligt, både for fødselaren, men også for resten af gruppen. Den dag ved barnet, at flaget, som er sat uden for døren, "står der for min skyld". De andre børn ved det også.

Selve fødselsdagen begynder først ca. kl. 12.00. Da er et lille bord blevet pyntet med lys, blomster og krystaller og en gave er gemt under lige så mange silketørklæder, som man fylder år. Der er blevet lavet en guldkrone med lige så mange takker som man flyder år. Fødselsdagsskappen og den særlige guldstol er der også. Barnet vælger to væbnere, som skal være dets hjælpere. Der er mange små traditioner omkring fødselsdagen, men det skal nævnes, at der bliver fortalt et særligt fødselsdagseventyr, som handler om barnets liv fra det endnu var inde i himlen med sin skytsengel. Om hvordan dets moder bærer det under sit hjerte i mange, mange dage. Om hvordan det netop for måske 4 år siden lå i den fine vugge, og mor og far stod rundt omkring og var så glade, og om hvordan det voksede op. Til sidst tændes et lys, som vandrer fra hånd til hånd, mens vi synger for barnet. Nu får barnet lov til at løfte alle silkeslørene og finde sin fødselsdagsgave, som er lavet af en af medarbejderne. Det kan være et strikket dyr, en syet stådukke eller lign. Bagefter kører vi med fødselsdagstoget hen og spiser frokost. Som dessert deler fødselsdagsbarnet den medbragte kage eller frugt ud. Der uddeles ikke slik og is i børnehaven, og alle kager, frugt mm. skal være lavet biodynamiske eller økologiske.

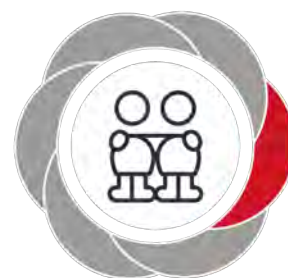
Forældrene deltager i fødselsdagen, når barnet fylder 5 år.

Barnet er denne dag centrum for sit helt personlige fødselsdagseventyr og kan føle sin individuelle tilstedeværelse som værdifuld for sin familie og for børnehavens fællesskab; at det har sin plads her og i den helt store sammenhæng i videste betydning.

Når de basale behov er dækket i barnets liv, har det muligheden for selv at udvikle sine personlige og sociale kompetencer. Vi kan være støttende i denne proces og give mulighederne og miljøet, men arbejdet må barnet i sagens natur selv gøre; det må selv vandre ad den vej et menneske skal gå med glæder og sorger, sol og regn, for at finde "de vise sten". Men det er klart, at vi arbejder bevidst på at børnegrupperne er rummelig overfor børn, som ser anderledes ud eller opfører sig anderledes, f.eks. børn der endnu ikke har forstået de sociale spilleregler. Gennem at udvikle barnets rummelighed udvikles barnets

eget selvværd, samt empati og respekt for andre. Disse egenskaber giver barnet evnen til at leve i det sociale fællesskab på en måde, som er god for barnet og dets omgivelser. Men udviklingen af de personlige og sociale færdigheder er noget der sker over lang tid, og vi skal ikke ensrette vores opfattelse af det kompetente barn, men lade barnets personlighed få lov at udvikle sig i sit eget tempo.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Social udvikling skabes i en kultur, der giver børn erfaring og forståelse for at hvert individ er helt unikt, og er en vigtig del af fællesskabet. Fælleslege giver grundlaget for at barnet får de sociale erfaringer, der gør, at det kan agere sammen med andre mennesker i sociale sammenhænge.

Børnenes sociale erfaringer udvikles:

- Ved at hvert barn bydes særligt velkommen om morgenen. Vi giver håndtryk til såvel børn som forældre. Der er bevidsthed om at skabe en hyggelig og rar morgenstemning med dæmpet belysning og stille stemning.. Det skal føles rart for alle at komme og blive en del af det fællesskab der er i børnehaven.
- Ved at vi voksne giver tid, omsorg og medfølelse til børn der er kede af det, fordi de har slået sig, bliver drillet eller savner deres forældre. Det er vigtigt ikke at gribe ind i alle konfliktsituationer børnene imellem, men at overveje hvornår det med fordel kan undlades, hvorved børnene lærer selv at løse konflikter.
- Ved at hele børnehavens indretning med legehjørner med legematerialer fordrer at børnene bruger sig selv og indgår i legefællesskaber. Vi voksne er forbilleder for børnene og vores gøremål ses ofte som efterligning i leg siden hen, eksempelvis ved opvask, oprydning og gulvfejning. Det er et mål at vi til enhver tid er opmærksomme

på at alle aktiviteter de voksne beskæftiger sig med foregår i en rolig og afslappet atmosfære. Vi er bevidste om at børnene efterligner alt, vores arbejde, vore bevægelser, stemningen og vores moralske og etiske fremtoning, og at alle indtryk udvikler børnene individuelt og socialt.

- Ved at vi voksne tit og ofte arrangerer de fysiske rammer så de inspirerer børnene til fælles leg. Vi bygger huler af tæpper, giver korn til legekøkkenet, hjælper med udklædningstøj i rollelege og opfordrer i det hele taget til sociale lege.
- Ved samlingen hver morgen nævnes alle navne, også navnene på dem der eventuelt er fraværende. Den efterfølgende sanglegsstund består af; rollelege, rim, remser og bevægelse og kan i høj grad udvikle børnene socialt via den lette stemning som danner et positivt og givende fællesskab for både børn og voksne.
- Ved at vi hver dag spiser vores mad i fællesskab, ved et fint dækket bord. Vi synger vores mad-sang og tænder stearinlys så vi kan spise i en god og hyggelig stemning.
- Ved at hele børnegruppen, så vidt det overhovedet er muligt, er sammen ved alle aktiviteter, både små, store og børn med særlige behov, hvilket giver følelsen af at vi alle er en del af dette fællesskab, uanset alder evner og modenhed.
- Ved at vi voksne samles 10-15 min. hver dag og læser et antroposofisk vers i fællesskab og giver vigtige beskeder og samtidig signalerer at vi evner at samarbejde og kan lide at samarbejde.
- Vi hjælper et barn der har det svært i sociale relationer, ved at hjælpe til med at aflæse andre børns verbale og kropslige sprog og vi hjælper barnet med hvordan det kan spørge andre børn, og blive en del af en leg.

I løbet af deres tid i børnehaven er det målet, at børnene har erhvervet sig sociale færdigheder, så de med glæde og evner kan indgå i større fællesskaber, og de kan være sig selv samtidig med, at de har en forståelse for andre. Helt konkret lægger vi meget vægt på, at der er en plads til alle. Fx er det helt naturligt, at barnet holder den i hånden, som står tættest på det, uanset at det ikke lige er den, han/hun leger bedst med. Ligesom der ikke er noget, der hedder "vi vil ikke lege med dig". - Børnene hjælpes til at finde en rolle til det barn, som ønsker at deltage i en igangværende leg. I løbet af deres tid i børnehaven er det målet at børnene har erhvervet sig sociale færdigheder så de med glæde og evner kan indgå i større fællesskaber, og de kan være sig selv samtidigt med at de har en forståelse for andre.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Barnet lærer sproget og måden at kommunikere på gennem efterligning, og det grundlægger sine sproglige evner i de første 7 år. Det er en del af Steinerpædagogikken at arbejde meget bevidst med at give hvert barn et rigt og nuanceret sprog, samt mod til at udtrykke det. Den voksnes rolle som forbillede for barnet er noget centralt i vores pædagogik, og vi stræber efter at være omhyggelig med vores sprog i samtale med både børn og voksne. Men også vores kropssprog er af stor betydning. Ofte fortæller det meget bedre end ord, hvad meningen bag det hele er. Der kan meget let opstå sprogforvirring hos det lille barn, hvis de voksne siger et med ordene og kroppen viser noget andet. Der må på alle måder være tydelighed omkring det opvoksende barn.

Eksempler fra hverdagen, hvor barnets sprog udvikles og vurderes:

- Gennem eventyrfortælling kommer barnet daglig i kontakt med et rytmisk, musikalsk og billedrigt sprog. Eftersom samme eventyr fortælles flere uger i træk, kan barnet tage sproget til sig, samtidig med at det skaber sine egne indre billeder. Nye ubekendte ord og ordbilleder kommer på denne måde til barnet. Pædagogen har ingen bog til oplæsning, men har lært eventyret udenad, hvilket giver en helt anden sproglig formidling til barnet. Barnets stærke indlevelse i eventyrets sprog viser sig, når de selv leger, laver dukkespil eller fortæller egne små eventyr. Indlevelsen kommer også tydeligt frem, når barnet ind i mellem er med til at opføre eventyret, mens den voksne fortæller. Det kan ske i form af enkelte ”dramatiseringer” af et eventyr som er velkendt for barnet. Pædagogen og børnene ”gør” eventyret sammen som en fælles oplevelse, helt

uden præstations-krav, og mere som en fælles "aftalt" rolle leg. I eventyrene findes ofte gentagelser, ordlege og remser som vækker glæde og sproglig interesse hos barnet.

- I den daglige sangleg indlever barnet sig i sproget gennem sangen, bevægelsen og glæden ved disse, og på denne måde bliver hele kroppen både modtager og formidler af sproget. Barnets oplevelse af verden udvides på en kreativ måde, idet sange, rim og remser fortæller om alt mellem himmel og jord.
Samtale ved bordet. Her øver vi at spørge, tale og lytte. Børnene ser sig selv og hinanden i disse stunder.
- Den ugentlige eurytmi bidrager til barnets sprogindlevelse gennem remser og små fortællinger, ledsaget af bevægelser til vokaler og konsonanter.
- I den frie leg har barnet rige muligheder for at øve kommunikation og socialt samvær med børn og voksne. Som voksne prøver vi at være lyttende overfor barnet; at møde barnet hvor det er.

De voksne forsøger at tale til barnet i et præcist og klart sprog, så barnet kan føle sig tryk. Vi prøver at guide dem ved at sige, hvad de må eller skal, i stedet for at sige det, de ikke må eller ikke skal. Der opstår megen sprogforvirring for barnet, når de voksne taler i negationer. F.eks.: "Du må ikke løbe herinde". - Barnet overhører ofte ordet: ikke.

De hører dét, der er handlingen i sætningen, altså: "du må løbe". Derfor bør man, hvis man vil opnå at barnet modtager budskabet, omformulere sætningen til: "Du skal gå herinde" eller "Du må løbe, når du kommer over på legepladsen".

Når et barn endnu ikke mestrer sproget og bruger ordene forkert, korrigeres det på nænsom måde ved gentagelse. F.eks.: "jeg har baget en bolle!" - "Ih, har du bagt en bolle?" Derved hører barnet det rigtige ord uden at føle sig irettesat eller opleve, at det har gjort noget forkert.

Hvis vi vurderer at et barn vil have gavn af, at møde en talepædagog kontakter vi denne og aftaler nærmere.

Indenfor Steiner pædagogikken har vi, udover at henvise til en almindelig talepædagog, også mulighed for at henvise et barn til en uddannet sprogformer i tilfælde, hvor et barn har svagheder med sprog og tale.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Krop og bevægelse er et tema, der ligger os meget på sinde. Både fordi de børn vi har i børnehaven alle er by-børn, som ikke opholder sig ret meget i naturen, hvor de kan udvikle en naturlig kropsbevidsthed. Men også fordi man fra den seneste hjerneforskning ved, at bevægelse af kroppen, allerede i den tidlige barndom, netop er det, der udvikler hjernen.

Når de motoriske færdigheder udvikles, lærer barnet at beherske sin krop, finde sine egne grænser og forholde sig naturligt til omverden, hvilket er betydningsfuldt for udvikling af mod og selvfølelse.

Eksempler fra børnehaven, hvor barnet gennem bevægelse udvikler kroppen:

1. **Børnehaven** er stort set et stort lokale, men er inddelt med $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ vægge i træ, som afskærmer små områder uden om det store legeareal, så der opstår garderobe, dukkekrog, købmand, åbent køkken og et ekstra legeareal på vej ud til toiletterne, hvor også udklædningskapper, kjoler mm. hænger. - Lokalets størrelse giver mulighed for at bygge store lege, og det er indrettet således, at det inspirerer barnet til bevægelse under den daglige frie leg. De må gerne bruge inventaret til at bygge med, kravle på, rutsje og balancere på. Her er rige muligheder for barnet til, i eget tempo, at øve sin motorik og prøve nye udfordringer.

2. Den daglige sangleg

Året rundt indeholder den daglige sangleg glade og sjove bevægelseslege, som både udvikler grov- og finmotorik, og som vækker barnets lyst til at bevæge sig til sange, rim og remser.

Sanglegene starter med 3 - 4 fingerlege, hvor fingrene er alt fra Tommeltot til lille Peter Spillemand, fra fugle, mus og hare til ræv, snegl og elefant.

Det er vigtigt for barnet at opøve hænder og fingrer, så de "bliver kloge", bliver gode værktøjer. Derudover har fingerlege også en indvirkning på sprogudviklingen.

Derefter forvandler sanglegen sig til de større bevægelser, hvor hele kroppen er i spil. Vi tramper som elefanter, hopper som harer, kravler ind og ud mellem benene som musen der skal finde et mussehus, vi lister på tå osv. Alt sammen til sang eller ræmser, som stemmer overens med årstidernes kommen og gåen. Mange af sangene synger vi i 14 dage; så kommer nye på og andre glider ud. Sangene er både fra den alm. danske sangskat og pentatone sange fra Steiner-børnehavelivet.

Det udvikler en stor indre bevægelighed, når man må lære sig at holde sig tilbage eller at komme mere frem. Det kan for nogle børn være en overvindelse, at skulle stå der i midten og være centrum for alles opmærksomhed.

Men der opstår også en social bevægelighed, når hele gruppen f.eks. skal lade katten prøve at fange musen, ved at åbne og lukke kredsen. Eller når vi alle skal være skal være taget på dueslaget over de 4 duer, som ligger på gulvet.

Fælles for det hele er, at der ligger både en mulighed og et bevidst pædagogisk arbejde i, at have øje for det enkelte barns problematikker og behov.

3. Den ugentlige eurytmi

En dag om ugen har vi eurytmi i stedet for sanglege. Eurytmi er et græsk ord og betyder: skøn bevægelse eller skøn rytme. Eurytmistens bevægelser er knyttet til sproget, idet hvert bogstav har sin egen bevægelse. Ligeledes har også hver tone og hvert interval i musikken sin bevægelse. Eurytmien har til hensigt at udvikle et harmonisk forhold mellem bevægelse, musik og sprog. Den hjælper barnet til at blive hjemme i sin krop og til at opøve rumfornemmelse. En eurytmistund varer ca. 25 min. og indeholder små vers og fortællinger, hvortil eurytmisten gør forskellige harmoniske bevægelser, som børnene gør efter. Ind i mellem går vi f.eks. i en lang kæde, i fast takt helt til bjergets top og suser ned igen. Eller vi er små kyllinger inde i æggene, hvor vi vokser os store, pikker hul på skallen, løber lidt ud i verden, skynder os hjem, løber lidt længere ud, bliver bange og løber hjem osv. Eurytmisten forsøger at skabe levende billeder og appellere til bevægelsestrang og efterligningsevne.

4. Den daglige udendørs leg

Hver eftermiddag går vi ud på den nærliggende legeplads på Hauser Plads. Vi er gerne ude ca. 1½ - 2 timer hver dag - også når det regner! Vi har et skur med skovle, spande, koste, cykler, trillebøje mm. To gange om ugen går vi formiddagstur i Kongens Have eller en af byens andre parker, her har de gode mulighed for at løbe, klatre i store træer, hoppe i bladene om efteråret osv.

5. Skovtur

Hele året rundt tager vi en gang om ugen på heldagstur i skoven. Her har børnene rig mulighed for stor bevægelsesudfoldelse, samtidig med at barnet mærker sig selv i forhold til det store "rum" som naturen er.

Børnene snitter og saver i grene - laver sværd. Fiskestænger, buer og pile - samler brænde og laver bål - klatrer i træer og på væltede træstammer og gynger på grenene.

De graver i jord og i skrænter - bygger huler af store grene, som de slæber gennem skovbunden og masser med at få sat sammen og få sat op ad et træ. Det mindste af det hele er egentlig selve legen bag efter.

6. Bondegårdsturene

De årlige bondegårdsture udvider barnets verden endnu mere og giver nye udfoldelsesmuligheder for fysisk aktivitet bl.a. med at hoppe ned fra høloftet, ride på en gris, arbejde i grønsagsmarken, høste korn, binde neg.

Det, at vi har en fast daglig, ugentlig og årlig rytme, virker også sundhedsfremmende på kroppen og dermed på barnet.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Det er børnehavens målsætning, at respektere barnets eget forhold til naturen i stedet for at påføre dem de voksnes naturvidenskabelige viden, som hører til på et senere tidspunkt. Vi mener, det blokerer for udviklingen af barnets fantasi og indlevelse i verden på deres egne præmisser. Den naturvidenskabelige side af naturen kan de snildt tilegne sig hen ad vejen - dens tid kommer naturligt ind i barnets liv senere.

Først gribe - senere begribe

Det er på dette alderstrin ikke vigtigt, om en edderkop har 6 eller 8 ben. Det vigtige er, at barnet ud fra sig selv tilegner sig naturens lovmæssigheder og fænomener, gennem at sanse og opleve dem på egen krop og derved komme frem til en ”barnlig” erkendelse af sammenhængene.

Disse ”aha”-oplevelser er meget vigtige for barnet og danner et godt grundlag for senere i skoletiden, at nå frem til en bevidst erkendelse gennem naturvidenskaben.

Det, der er vigtigt for børnehavebarnet, er opøvelsen af deres evne til at danne billeder på begreberne i denne verden, mere end at få eksakt paratviden om alt muligt. Derved kan vi bidrage til at samfundet befolkes med kreativt tænkende mennesker.

Det vi gør er :

1. Vi er ude hver dag, året rundt med de aktiviteter som hører årstiden til.

2. Vi tager i skoven hver fredag hele året rundt. Vi får en oplevelse af Jord, vand, ild og luft, samt årstidernes skiften.

Vi medbringer ingen former for legetøj, da vi ønsker, at børnene får mulighed for at lege med det, som naturen kan frembringe. Derigennem kan deres fantasi og initiativ udvikles. Vi medbringer dog dolke, save og snor, og ud fra dette kan vi lave fiskestænger, buer og pile, små træfigurer, smukke snittede pind, trappetiger o. lign.

Det er noget grundlæggende i Steinerpædagogikken, at børnene bringes i samklang med de fire naturelementer, idet barnet herigennem kommer til en oplevelse af de jordiske forhold. Og dette er meget vigtigt, inden man starter på at bebyrde sanserne med den fiktive verden som fjernsyn, computer, videospil.

Forståelsen af den fysiske verden kommer til barnet, når det får lov til at være i naturen eller får lov til at være omgivet af naturmaterialer.

Naturens lovmæssigheder får børnene "ind under huden", når de graver i jorden, piller den ud af rødderne i et væltet træ, klatrer og balancerer på grene og stammer, hopper ned i grøfter og arbejder sig op igen, leger med vand i bække og vandpytter, laver mudderkager, hopper i blade eller kaster dem op i vinden.

Ind i mellem tænder vi bål, og det er noget børnene er rigtig glade for. Så hjælper alle til med at samle brænde, opleve den levende røg og varmen fra bålet, samt det smukke syn, når flammerne danser.

3. Vi tager naturen med hjem i børnehaven i form af spændende træstykker, grene, blomster, sten, mos, kastanjer, kogler osv. Alt dette indgår senere i børnenes leg eller som pynt.

4. To gange årligt drager hele børnehaven med forældre på bondegårdstur. Det er en anden slags oplevelse af naturen. Her er det samspillet mellem mennesker, dyr og natur for at skaffe os mad på bordet. Og børnene får rig mulighed for at komme tæt på dyr og planter. Vi klapper de små kalve, får lov at ride på arbejdshesten eller grisene. Vi sætter porrer i jorden eller luger løgene om foråret, og trækker gulerødder op af jorden om efteråret og smager på dem. Vi får duften fra høet eller møddingen i næsen; alle sanser bliver aktiveret på sådan en tur. Hjemme i børnehaven inddrages det høstede korn og grønsager i forberedelserne til høstfesten.

5. Naturens gang kan også ses i børnehaven gennem den måde, vi pynter op på, og de små landskaber i vinduer og på årstidsbordet er altid i samklang med årstiden.

6. Børnenes sanser stimuleres gennem legetøjet, der er af naturmaterialer som silke, uld, træ, metal m.m

7. Årstidernes skiften opleves også gennem sanglegen og eventyrene og vores årstidsfester, som så vidt muligt relaterer til årstiden.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I vores børnehave forholder vi os til begrebet ud fra holdningen om, at alle mennesker på denne jord er ligeværdig uanset, hvordan de ser ud, hvor de kommer fra, hvad de spiser, hvilken status de har, hvilket køn, alder, race osv. Det er budskabet i den danske lovgivning og det kristne menneskesyn, som vores samfund bygger på.

Det er en kulturarv, som videreformidles til næste generation gennem den måde, børnene ser os behandle andre mennesker på.

Der er mange kulturer omkring os, og vi forholder os til dem efterhånden, som vi møder dem. Børn er fordomsfrie væsner, så længe de voksne omkring dem behandler andre med respekt. Hvis der opstår nedladende reaktioner hos barnet, er det naturligt at gribe ind og tale med barnet om det, på en måde det kan forholde sig til ud fra dets alder.

Vi har ofte børn fra andre europæiske lande, og på nær sproget er der jo ikke den store forskel. Men det giver anledning til at finde forskelligt fra deres kultur, som vi har kunnet trække frem som noget sjovt og dejligt. Børnene har ofte sange med sig, som vi kan lære, og vi har også selv en del sange og remser på især engelsk og tysk. Har vi kollegaer, praktikanter eller andre voksne der har et andet modersmål end dansk opfordrer vi til at eventyret eller sanglegen foregår på dette sprog - hvilket er en helt unik oplevelse som vi hylder og værner om.

Ind imellem modtager vi også børn af meget anderledes herkomst, og når det sker, har det været et dejligt islæt.

Men "kultur, æstetik og fællesskab" omfatter meget andet end andre folkeslag, andre religioner osv.. Det omhandler også anderledes kulturer inden for vores "normale" danske kultur. Madkultur, bondegårds- og arbejdskultur, eventyrfortællingskultur, samværs og samarbejdskultur osv.

Vi ser det som vores opgave at formidle de forskellige kulturer omkring barnet på en så enkel og gennemskuelig måde som muligt.

Diverse kulturer i vores børnehave:

- Vores Årstidsfester som er kulturbærende og fællesskabsdannende
- Madkultur fra jord til bord
- Daglig eventyrfortælling
- Børnekultur (legekultur, kulturen omkring de store børn)
- Bondegårds- og arbejdskultur sammen med forældrene.
- Ture ud af huset til større forestillinger på seminariet
- Historier/personlige fortællinger fra børn eller voksne
- Daglig oprydning
- Æstetik i sin grundform i hele børnehaven, i stuen og i garderoben
- Reparation af ting der går i stykker.

Årstidsfesterne er et kulturelt islæt i børnehavens liv. De fleste har en sammenhæng med de kristne højtider, gamle europæiske traditioner, eller de er helt nye fester på baggrund af Rudolf Steiner pædagogikken.

Alle festerne har et fysisk, et sjæleligt og et åndeligt islæt. Det åndelige i form af baggrunden for festen, og det vi som voksne arbejder med på tankeplan. Det sjælelige i form af den glæde og forventning børnene har til festerne, og det fysiske i form af det vi gør.

Forberedelserne og selve festerne er noget meget centralt for både børn og voksne. Det er aktiviteter, vi samles og glædes ved gennem hele året. De er perlerne på snoren, der bærer hele året. De er det evigt tilbagevendende og det, som børnene ser frem til med store forventninger.

Madkultur

Selve måltidet indtages i en rolig atmosfære og indledes med at tænde stearinlys og synge madsang. Vi afslutter også måltidet med en "tak for mad" sang. Børnene får på skift lov til at bære ud af bordet.

Eksempler på madsangene:

Jorden har os brødet givet,
Solen har det skænket livet.
Kære jord, kære sol,
Takken i vort hjerte bor.
Velsignet være maden

Tak for mad
Tak og velbekomme.
Det var godt,
Tallerknerne blev tomme
Tak for mad.

Eventyrfortælling

Efter spisningen samles vi alle sammen og hører eventyr. Det kan være et remseeventyr, et gammelt folkeeventyr eller en årstidsfortælling. Disse bliver fortalt ordret og uden brug af bog, to uger i træk, så børnenes behov for gentagelse og fordybelse i møde-kommes. Det hænder også at børnene spiller rollerne i eventyret.

I remseeventyrene er det rytmen, der er det væsentlige; de har ofte ingen pointe og egner sig godt til de mindre børn. De gamle folkeeventyr rummer et smukt og fuldendt billedsprog, som indeholder stor livsvisdom, der bliver en skat for livet. Eventyrfortælling udvikler den indre billeddannelse og evnen til at lytte, hvilket er meget vigtigt for det kommende skolebarn.

Børnekulturen

Vi arbejder bevidst på at udvikle og fremme børnenes evne til leg. Her tænkes især på fantasilegene eller rollelegene, hvor børnene kan fordybe sig.

Disse lege er i høj grad med til at gøre børnene til sociale væsner, og er med til at udvikle børnenes evne til at tage initiativ og blive selvstændige. Gennem fordybelsen i leg opnår barnet også evnen til at aktivere sig selv og blive uafhængig af den voksnes aktivering. Dette er vigtigt at "øve" på nogle tidspunkter af dagen. Andre tidspunkter er det vigtigt at lære at kunne følge en voksen fx i sanglegen. Vi blander os ikke mere end højst nødvendigt i den frie leg.

Kulturen omkring de store børn:

I dette sidste år har de en særlig status. De er i høj grad formidlere af børnehavens kultur til de mindre børn. De sætter en ære i at kunne hjælpe på mange planer, og rigtig dejligt er det, når de voksne har glemt teksten til en sangleg eller en linie i eventyret.

De får også lov til en del ting, som de mindre må vente med. Det er bl.a. at opføre et eventyrskuespil til sommerfesten, det år de skal i skole, bage luciakager og gå Luciaoptog, servere maden til de fester hvor forældrene deltager, komme på særlige ture, være dem der oppe i sanglegene så de mindste børn kan efterligne dem osv. De hjælper også de mindre børn ved bordet, på gaden, i garderobe osv.

"Kultursammenstød"

Vi har ikke mange børn fra fremmede kulturer, men det ville ikke være noget problem at have det. Når der kommer forældre fra andre kulturer, fortæller vi uddybende om vores pædagogik og om, hvordan vi arbejder med børnene, samt hvilke steder der evt. kunne opstå kulturforskelle. Det kunne bl.a. være vores krybbespil i december måned eller vores fødselsdagseventyr.

Omkring specielle madhensyn har vi allerede minimeret problemet ved kun at spise vegetarisk. Har forældrene ønsker til yderligere speciel kost, kan dette for det meste imødekommes.

Men ellers forventer vi, at forældrene har taget ordentligt stilling til vores pædagogik, og at, hvis de har problemer med noget, kommer til os med det, så vi kan samtale om problemerne.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringsskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Til dokumentation på vores evalueringssarbejde bruger vi mange forskellige redskaber. Fast er børnebetragtninger og årstidsfestevalueringer, men også trivselstjek og andet bliver brugt til at være nysgerrige og opmærksomme på vores praksis og os selv.

Vi har ugentlige personalemøder af to timers varighed, hvor vi evaluerer på praksis her og nu.

På hvert enkelt barn laver vi en børnebetragtning, hvor vores iagttagelser nedfældes. Børnebetragtningerne laves på personalemøder, hvor 1 barn bliver vendt ud fra en helt konkret betragtning, hvordan bevæger barnet sig, spiser, tegner og leger mm.? Og altid slutter vi af med: "hvad kan vi gøre for dette barn"? På denne måde tilgodeser vi alle børn, og ikke kun dem der stikker i øjnene. Børnebetragtningerne laves før en årlig forældrekonsultation med den enkelte familie.

Efter hver en årstidsfest evaluerer vi festen og skriver alle erfaringer ned. Sådan at en fest kan fornys det efterfølgende år med de erfaringer vi har gjort os.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

>Skriv her.<

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Pædagogisk læreplan

© 2019

Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC